

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد
بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم
از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Historical	تاریخی
------------	--------

داکتر اجرالدین حشمت

از جنبش مشروطه تا دولت مشروطه در افغانستان

اکتوبر ۲۰۰۷ م

از : دانشمند محترم داکتر میر عبدالرحیم عزیز

« از جنبش مشروطه تا دولت مشروطه در افغانستان »

به قلم دوکتور اجرالدین حشمت
یک اثر با ارزش از یک دانشمند با ارزش

با نشر کتاب از جنبش مشروطه تا دولت مشروطه در افغانستان سعادت بزرگی نصیب هموطنان ما شده است. دانشمند گرانمایه، جناب محترم دوکتور اجرالدین حشمت با تقدیم این کتاب به جامعه افغانی خدمت قابل قدری به کشور و هم میهنان خود انجام داده است. من آرزو ندارم که مطالب این کتاب با محتوا را صفحه به صفحه ارزیابی نمایم و نظریات خود را پیرامون آن به خورد هموطنان دهم. بهتر این است که خوانندگان گرامی خود از مطالعه این کتاب بی نظیر لذت ببرند و با جنبش با اهمیت مشروطیت آشنا گردند. جناب داکتر صاحب هاشمیان نقد مطولی بر کتاب نگاشته اند که مرور آنرا حتمی میدانم. همچنان جناب محترم داکتر نثار احمد صمد تقریظی در لسان پشتو تحریر داشته است که آنرا خالی از دلچسپی نمیدانم.

کتاب از جنبش مشروطه تا دولت مشروطه در افغانستان يك اثر تاریخی _ علمی است. با استفاده از متود علمی در تحلیل تاریخ کشور و نهضت مشروطیت، محترم دوکتور حشمت يك نوع روش نوینی را به ارتباط تحقیقات تاریخی بر روی علاقمندان تاریخ کشور باز میکند. این شیوه میتواند مثال خوبی برای سایر تاریخ نویسان افغان در پرتو حوادث جهانی باشد. مؤلف با کلام شفاف و دور از ابهام، دوره جنبش مشروطه خواهی را در افغانستان مورد ارزیابی قرار میدهد و زوایای نا مکتشف آن دوره را طور سلیس بیان میدارد. تحلیل مؤلف از جریان مشروطه و دولت مشروطه همه جانبه بوده و از تعصب و غرض شخصی دوری جسته است. با این روش، مؤلف توانسته است که يك ارزیابی شفاف را در اختیار خواننده قرار دهد. چیزیکه ارزش این کتاب تاریخی را دو چند بالا میبرد، تحلیل مؤلف از وضع و موقف زن در مجموع و زن افغان طور خاص در ادوار مختلف تاریخی است. مؤلف قادر گردیده که با استفاده از میتود علمی - تاریخی، زن ستیزی را در سیر تاریخ آن مورد مطالعه قرار دهد. چنین يك موضوع حیاتی در کمتر کتاب تاریخی سراغ شده میتواند. همچنان مآخذی که مورد استفاده مؤلف قرار گرفته، میتواند رهنمای مفیدی به ارتباط تحقیقات بیشتر در مورد تاریخ افغانستان باشد.

هموطنان میتوانند غرض به دست آوردن این کتاب نهایت درجه با اهمیت با جناب محترم دوکتور اجرالدین حشمت به آدرس ذیل تماس حاصل نمایند.

پایان

نقدی از دانشمند و نویسنده محترم ك. پیکار - پامیر

نگاهی بر کتاب «از جنبش مشروطه تا دولت مشروطه در افغانستان»

تاریخ: ۲۰۰۷. ۱۰. ۱۴

این اثر ارزشمند که به قلم جناب داکتر اجرالدین حشمت در کانادا نگارش یافته است، اخیراً به تیراژ یکهزار جلد در ششصد و شش صفحه با کاغذ اصل و صحافت عالی به زیور چاپ آراسته گردیده و به اختیار خواننده قرار داده شد.

۱- این اثر تاریخی و پر محتوا در واقع، غنیترین، مفصلترین و مصورترین اثر پیرامون جنبش مشروطیت در مقایسه با سایر آثار چاپ شده میباشد. جناب داکتر حشمت این کتاب را به منظور فراهم آوردن سهولت به خواننده و شرح بهتر مطالب، به پنج بخش عمده و اجزای متشکله آن تقسیم نموده و قبل از چاپ به مطالعه و ملاحظه برخی از صاحب نظران افغانی نیز رسانیده است که این دقت، مآل اندیشی و امانتداری ایشان در مسایل تاریخی را میرساند.

من قبل از این، آثار روان شاد عبدالحی حبیبی به نام «جنبش مشروطیت در افغانستان» از شاد روان سید مسعود پوهنیار به نام «ظهور مشروطیت و قربانیان استبداد در افغانستان» و همچنان کتب «افغانستان در مسیر تاریخ، و افغانستان در پنج قرن اخیر» را مطالعه نموده بودم. هر چند همه آنها بالنوبه غنیمت های تحقیقی و تاریخی کشور ما میباشند، ولی وقتی اثر جدید «از جنبش مشروطه تا دولت مشروطه در افغانستان» تألیف جناب داکتر حشمت را خواندم، به این نتیجه رسیدم که حقا جای چنین کتاب مفصل، مشروح و مفید در چنین مورد مهم تاریخی از سالیان دراز تا کنون خالی بوده است.

۲ - مؤلف با تحمل زحمات زیاد، آنهم در عالم غربت و مهاجرت کوشیده تا آنجا که برایش مقدر بوده، از منابع و مآخذ عیدیه ای بهره گیرد و حتی الامکان بر غنای این کتاب بیفزاید. شاخصه مهم اثر مذکور در این است که مؤلف خواسته مستقیماً به چگونگی جنبش مشروطه، افت و خیز این جنبش و بالاخره، پیروزی آن تنها در داخل افغانستان بپردازد، بلکه وی با چشم انداز دقیق تحلیلی، اولاً به سایر جنبشها و رویداد های تاریخی و اجتماعی در کشور های مختلف جهان مانند جاپان، روسیه، ایران، هند، ترکیه و غیره پرداخته و اثرات فکری این جنبشهای تاریخی و اجتماعی بالای جنبش مشروطه در افغانستان را در کنار عوامل و مؤثرات داخلی گذارده است که این خود، محتوای کتاب پیرامون جنبش مشروطه افغانستان را از یکنواختی و دید صرفاً درون گرایانه بیرون کشیده غنی تر و گسترده تر میسازد.

علاوه از آن، اسناد، یادداشتها و عکسهای مهمی نیز ضمیمه این اثر ارزنده میباشد که از هر نقطه نظر جالب اند. معرفی میرزا عبدالعلی خان گرداننده نخستین جریده دولتی افغانستان به نام «شمس النهار» با شجره خانوادگی وی برای اولین بار، نامه ادولف هتلر عنوانی غازی امان الله خان در ایتالیا مبنی بر اعاده سلطنت او و جواب صریح، شجاعانه و وطنپرستانه اعلیحضرت موصوف به هتلر، تحلیل اوضاع در اوایل قرن بیستم جامعه افغانی از دیدگاه جامعه شناسانه و نشان دادن بستر اصلی جنبش مشروطه برای خواننده، موقعیت زنان و روشنفکران افغانستان از رهگذر تاریخی و شرایط اجتماعی و سایر معلومات ضروری مندرج این اثر تازه، خواننده را به ژرفای مسایل و رویداد های مربوط به جنبش مشروطه، اهداف و مزایای آن آشنا میسازد.

۳ - من، در حالیکه زحمات جناب داکتر حشمت در این زمینه مهم تاریخی را ارج گذارده و این موفقیت را برایشان تبریک عرض میکنم، مطالعه این اثر مفید تحلیلی و تاریخی را به همه هموطنان علاقه مند و به خصوص برای نسل جوان کشور عزیز صمیمانه سفارش مینمایم.

اظهار سپاس

یکی از رویداد های مهم در تاریخ چندین هزار ساله کشور حادثه مشروطیت در آغاز سده بیستم است که الحق عکس العمل بی عدالتی اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی چندین قرنه ای بود که ملت با مبارزات مستمر و پیوسته تقلاء داشت تا از زیر بار این همه مصایب و محرومیت های مزمن رهائی یافته و حکومت قانون و عدل را جاگزین نظام های استبدادی و الیگارشسی نماید.

عواملیکه در (پیش گفتار) ذکر میشود، از یکطرف و از جانب دیگر تشویق دوستان و عزیزان، و بیشتر از همه اوضاع اسفبار کنونی کشور بنده را وادار ساخت تا به تهیه و تدوین نیشته حاضر «از جنبش مشروطه تا دولت مشروطه در افغانستان» دست زند که در اثر سعی و تلاش بیشتر از سه سال آماده چاپ گردید.

دوستان مشوره دادند تا قبل از رفتن آن زیر چاپ اوراق تایپ شده جهت يك ارزیابی علمی به بعضی مراجع و نهاد های علمی و فرهنگی و یا مؤرخین و نویسندگان فرهیخته و نستوه کشور گسیل شود تا از نظریات، پیشنهادات شان در جهت بهبود بیشتر این اثر استفاده به عمل آید. بناءً نیشته را قبل از چاپ جهت بررسی جنبه های مثبت و منفی آن به اداره مجله «آئینه افغانستان» برای جناب پوهاند داکتر سید خلیل الله هاشمیان، مؤسس و ناشر «آئینه افغانستان» در امریکا، کاندیدای اکادمیسن محترم اعظم سیستانی نویسنده و مؤرخ کشور در سویدن و دانشمند داکتر نثار احمد صمد نویسنده محوری و مبصر جریده پر تیراژ «افغان رساله» و نواسه مولوی محمد سرور و اصف الکوزی از بنیان گزاران مشروطیت افغانستان و مترجم «فاجعه قرن ما» اثر دگروال محمد یوسف و مارک ادلین

در کانادا گسیل نموده که بعد از مدتی آنها نظریات، پیشنهادات و رهنمود های خویش را تحت عنوان « نقد بر کتاب : از جنبش مشروطه تا دولت مشروطه در افغانستان ، تألیف داکتر اجرالین حشمت ، منتقد داکتر سید خلیل الله هاشمیان سابق استاد پوهنتون کابل » ، «نگاهی گذرا بر کتاب : از جنبش مشروطه تا دولت مشروطه در افغانستان ، تألیف داکتر اجرالدین حشمت » نقد کاندیدای اکادمیسین اعظم سیستانی و « لنده یادونه » ارزیابی داکتر نثار احمد صمد را در یافت نمودم که البته مطالب ارسالی آنها در آغاز این اثر ضم گردیده است . بنده پیشنهادات ، توصیه و رهنمود های عالمانه و دایمانه آنها را عمیقاً مطالعه و حتی المقدور آنها را در جهت بهبود اثر به کار بردم .

جناب پروفیسر هاشمیان علاوه از « متن نقد و معرفی کتاب » که حاوی هشت ورق بود ، یادداشت هائی طی عناوین « ملاحظات انشائی » ، « اشتباهات طباعتی » ، « ملاحظات املائی » و « روشهای غیر مجاز تاییی » نیز از کلفورنیا ارسال نمودند که در رفع کمبودی های املائی ، انشائی و تصحیحی از آنها استفاده شد. مشارالیه از آرشیف غنی « آیینة افغانستان » يك تعداد اسناد ، مدارك علمی و فرهنگی و همچنان عکس های نادر تاریخی را به دسترسم قرار دادند که اگر به خاطر جلوگیری از تورم کتاب و ضیق وقت در اثر حاضر از آنها استفاده نتوانم ، در چاپ دوم این مؤلفه ویا نشرات آینده از آنها استفاده خواهم نمود. در برابر آنها لطف محبت و همکاری فرهنگی و علمی پروفیسر هاشمیان ممنون و مشکورم .

نکته دیگر قابل یاددانهی آنست که پیشنهاد عالمانه و دانشمندانهی سیستانی صاحب را در رابطه به موقف زن در اسلام ملتفت شدم ، بدون شك نظر صایب و سالم است که امید است در آینده بادر نظر داشت مساعدت شرایط در چاپ های آینده پیشنهاد دانشمندانه شان بر غنای این اثر بیفزاید .

اما در رابطه به جنبش آزادی زن ، فعالیت های فرهنگی ، سیاسی و اجتماعی آنها در عصر مشروطه نسبتاً مفصلتر یاد آوری شده است که اضافه تر از آن از حوصله این کتاب خارج است.

از جناب سیستانی صاحب به خاطر ارسال کتاب شان « سیمای زن افغان » سویدن ، جنوری ۲۰۰۴ م کمال امتنان دارم .

پیشنهاد محترم داکتر نثار احمد صمد مبنی به عدم استفاده از اقوال و مصاحبه های مستقیم با فعالین و مشروطه خواهان درگیر حادثه مشروطه در خور توجه است ، اما بدبختانه که از آن نسل نه تنها در دیار غربت بلکه حتی در داخل کشور هم کسی در قید حیات نبود تا در زمینه با آنها تماس صورت میگرفت .

این نکته هم قابل یاددانهی است که در جریان تهیه و تدوین این اثر از اساسیترین و معتبرترین مأخذ مدارك قابل حصول داخلی و خارجی ترجمه دری آنها استفاده شده است . طوریکه دیده میشود ، اصلاً کتب و نشرات پیرامون مشروطه کشور نظر به عوامل متعدد خیلی نادر و معدود است که اساسیترین آنها قبلاً از لسان های خارجی به دری برگردانیده شده که اسمای آنها شامل فهرست مأخذ این مؤلفه میباشد .

نویسنده این سطور وجبیه خود میداند تا يك بار دیگر از جناب پروفیسور هاشمیان ، کاندیدای اکادمیسین سیستانی و داکتر نثار احمد صمد که ما را از مشوره ها ، پیشنهادات محبت آمیز و ارزشمند خود در جهت بهبود این اثر مستفید ساخته اند اظهار سپاس و امتنان نمایم .

هكذا از محترم حاجی صاحب ك. پیکار پامیر که در تصحیح قبل از تایپ و محترم ع . مشرف صاحب که در ویرایش ، تصحیح و کار های کمپیوتری بنده را یاری نموده اند ، کمال امتنان دارم .

بدون یاری و محبت فامیل – روحگل جان حشمت خانم عزیز و مهربانم که با شهامت و جان فشانی که خاصه زن افغان است ، بار امور منزل و مشکلات فامیلی را به دوش کشیده ، وقت کافی و زمینه مناسب برای تهیه و تدوین

این اثر مهیا نمود ، يك جهان سپاسگذارم چه بدون استعانت و یاری او به سر رساندن این کار برایم مقدور نبود. هکذا از مسعود جان حشمت و ذکی جان حشمت و حسیب الله جان مریر که در قسمت تنظیم و ترتیب عکسها ، کارهای کمپیوتری و ویرایشی از هیچ گونه کمک دریغ ننموده اند منت گذارم .

داکتر اجرالدین حشمت

آن عده از هموطنانی که خواسته باشند کتاب را خرید نمایند می توانند به آدرس ذیل تماس بگیرند:

Dr. Ajruddin Hashmat
97 Forest Heights Str.
Whitby, Ont. L1R 1x7. Canada
Tel (905) 665-8767